

Financiële criminaliteit en identiteit

Veerle DE WOLF

Diensthoud CDGEFID
'Centrale Dienst voor de bestrijding
van de Georganiseerde
Economische en Financiële Delinquentie'

Directie
van de bestrijding van de
economische en financiële criminaliteit

Financiële criminaliteit en identiteit

Prioritair binnen de Nationale Veiligheidsplannen?

- **NVP 2008-2011 :**

- Ernstige economische en **financiële criminaliteit:**

*De politie zal haar acties vooral richten tegen corruptie, fraude
(waaronder **identiteitsfraude**) en witwassen.*

- **NVP 2012-2015 :**

- De **fraude**, in het bijzonder de sociale en de fiscale fraude:

Wat betreft fraude dient gewezen op de prominente rol van andere partners in het domein. Indien deze, zoals al vermeld, eventueel de meest adequate instantie zijn voor de bestrijding van het fenomeen, dienen ze dan ook hun trekkersrol in dit verband waar te maken.

'Directie fraudebestrijding' en identiteit: 'Geen onbekenden voor elkaar'

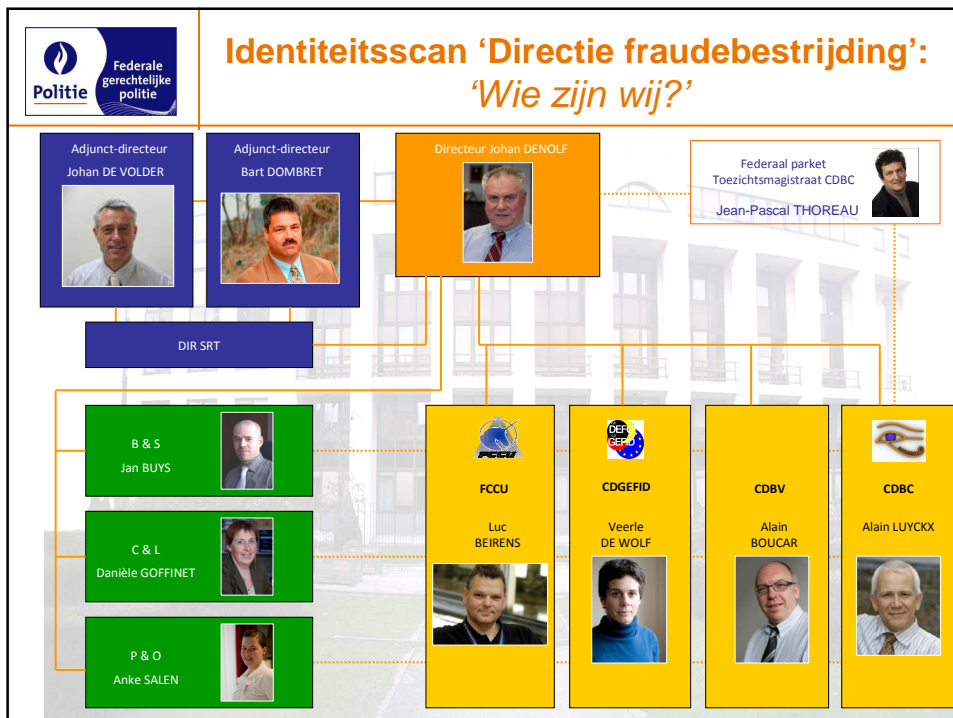
Colloquium 'Identiteitsfraude, misdrijf van de toekomst?'

- Enkele citaten uit het congresboek :

- *Identiteitsfraude door personen en bedrijven wordt een misdrijf van de toekomst. Wie zijn of haar identiteit kan wijzigen, kan ongemerkt financiële, economische en/of sociale fraude plegen.*
- *Ook in België worden privé-personen, overheden en ondernemingen (bewust of onbewust) in toenemende mate geconfronteerd met identiteitsfraude en de gevolgen hiervan:*
 - *meerdere identiteiten tot het bekomen van verschillende uitkeringen,*
 - *valse legitimatiekaarten,*
 - *'phishing'-fraude met kredietkaarten,*
 - *vervalsing van de digitale handtekening...*
- *Aandacht en optreden door de openbare besturen, de politie en de justitie is dringend gewenst.*

Identiteitsscan 'Directie fraudebestrijding': 'Wie zijn wij?'

Financiële criminaliteit en identiteit

- Vooral **gerelateerd** aan de 'core business' van onze :

- Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Georganiseerde Economische en Financiële Delinquentie (CDGEFID);
- Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Corruptie (CDBC)

- **Identiteitsfraude 'an sich'** wordt vanuit hun specifieke invalshoek aangepakt door onze :

- Centrale Dienst voor de Bestrijding van Valsheden (CDBV):
 - Sectie valse en vervalste documenten;
- Federal Computer Crime Unit (FCCU):
 - Sectie intelligence en e-payment (bv. kredietkaartfraude);
 - Sectie internetopsporingen (bv. 'phising'-fraude).

- **Algemeen :**

Identiteit is een zeer ruim begrip. In de meest ruime zin van het woord betekent het: 'wat eigen is aan een persoon' (Portaal Belgische Overheid)

- **Specifiek vanuit de invalshoek 'financiële criminaliteit' :**

- Ernstige en georganiseerde fraude gaat meestal samen met:
 - misbruik van vennootschappen;
 - ondernemingscriminaliteit;
 - commerciële structuren;
 - ...
- Kortweg: **'Misbruik van rechtspersonen' voor criminele doeleinden**

Misbruik van rechtspersonen

- **Nationaal Veiligheidsplan 2004-2007 :**

- *Inzake de grote economische en financiële criminaliteit zal de prioritaire aandacht gaan naar de aanpak van (...), het **misbruik van rechtspersonen**, (...);*
- *Het **crimineel misbruik van rechtspersonen** zal worden bestreden.*

- **Strategische analyse door DJF-Ecofin :**

- Rechtspersonen komen het vaakst voor in dossiers met financieel-economische misdrijven: **bijna 60% van de misbruikte rechtspersonen**;
- Met andere woorden: **indien een rechtspersoon misbruikt werd voor criminele doeleinden**, heeft dit in bijna zes op de tien gevallen te maken met **financiële criminaliteit**.

Rechtspersonen en georganiseerde criminaliteit

- **Dienst voor het Strafrechtelijk beleid :**

- *75% van de gekende criminele organisaties maakt gebruik van **commerciële structuren**, teneinde hun criminele activiteiten te **maskeren**.*

- **Strafrechtelijke definitie 'criminele organisatie' :**

- *Voor de wetswijziging van 10 augustus 2005 refereerde de wetgever nog expliciet naar het misbruik van rechtspersonen;*
- *(...) of waarbij **commerciële of andere structuren** worden **aangewend om het plegen van de misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken**.*

- **Conclusie :** Financiële criminaliteit + identiteit = **rechtspersoon!**

‘Natuurlijk persoon’ versus ‘Rechtspersoon’

• Natuurlijk persoon :

- Een persoon is in het gewone taalgebruik een **zelfstandig optredend menselijk wezen**, kortweg een **mens**.
- Een mens wordt **geboren**, en zet zijn stappen in het (*juridisch geordend*) maatschappelijke en economische leven.
- Door de **dood** verliezen mensen hun natuurlijke plaats die ze in het rechtsverkeer innamen.
- Hoe natuurlijk dit ook lijkt, toch zijn er rechtsregels die mensen bekleden met een geheel van **rechten en plichten** en die de principiële **handelings-bekwaamheid** van elke mens vooropstellen.
- Juristen hanteren voor een mens het begrip ‘**natuurlijk persoon**’.

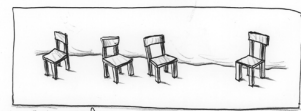
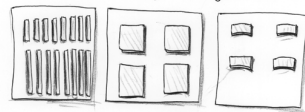

‘Natuurlijk persoon’ versus ‘Rechtspersoon’

• Rechtspersoon :

- Deze personen worden **niet geboren**, maar worden **door menselijk handelen in het leven geroepen**.
- Rechtspersonen zijn **juridische constructies: ficties**.
- Dergelijke entiteiten krijgen in het rechtsverkeer een **eigen plaats**, die **afgescheiden is van deze van de mensen** (‘*natuurlijke personen*’) die de rechtspersoon schiepen.
- De rechtspersonen zullen door de regelgeving ook met **rechten en plichten** worden bekleed en zijn **rechtsbekwaam**. Ze kunnen zelfs een **eigen strafrechtelijke verantwoordelijkheid** hebben.

Drie makers van dingen waar geen markt voor was

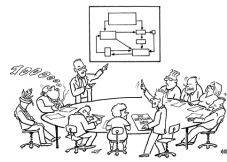
verenigen zich in een succesvolle coöperatieve vennootschap.

'Natuurlijk persoon' versus 'Rechtspersoon'

• Rechtspersoon :

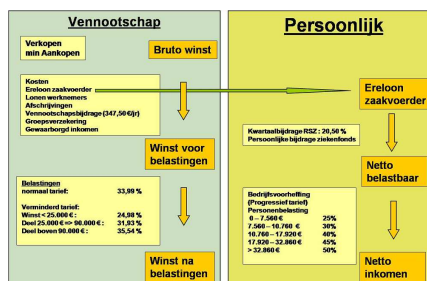
- Natuurlijke personen handelen zelf; **rechtspersonen handelen door hun organen.**
- De **wet** voorziet voor de meeste rechtspersonen **binnen welk kader deze organen moeten samengesteld worden.**
- Het **orgaan** van een rechtspersoon kan bestaan uit **verschillende natuurlijke personen**, maar niets belet dat er ook **andere rechtspersonen** in zetelen.
- De **natuurlijke personen**, die deel uitmaken van een orgaan van een rechtspersoon **verbinden in principe niet zichzelf, maar wel de rechtspersoon.**

'Natuurlijk persoon' versus 'Rechtspersoon'

• Rechtspersoon :

- De rechtspersoon als creatie heeft in principe een **van de oprichter afgescheiden maatschappelijk vermogen.**
- Hieruit volgt dat de **verbintenissen** die een rechtspersoon aangaat, **geen directe impact op het vermogen** van de ermee verbonden **natuurlijke persoon (vennoot of lid)** hebben.

‘Natuurlijk persoon’ versus ‘Rechtspersoon’

• **Rechtspersoon :**

- Zij hebben als het ware een ‘EIGEN IDENTITEIT’!!!
- De ‘IDENTITEIT’ van de rechtspersoon is in principe afgescheiden van de ‘IDENTITEIT’ van de natuurlijke perso(o)n(en) die er achter zit(ten)!!!

De eigen identiteit van de ‘Rechtspersoon’

• **Een rechtspersoon heeft dus een eigen identiteit :**

- Hij zal een **eigen naam** voeren en deze ook kunnen wijzigen.
- De zetel (**woonplaats**) van de rechtspersoon ligt in een bepaald rechtsgebied en heeft daardoor bijvoorbeeld een impact.
 - op de territoriaal **bevoegde rechtbank**;
 - op de **taalwetgeving** die op de rechtspersoon van toepassing is;
 - enz...
- Een rechtspersoon heeft een **nationaliteit**, die bepalend is voor het rechtsstelsel dat op de rechtspersoon van toepassing is (*bv. het Belgisch recht*).

Identificatie van de 'Rechtspersoon'

- **Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) :**
 - Gegevensbank opgericht bij de Federale Overheidsdienst **Economie**;
 - **Wettelijk** omkaderd door de Wet van 16 januari 2003;
 - Bevat **identificatiegegevens** van ondernemingen en hun vestigingseenheden;
 - Afkomstig van **verschillende overheidsdiensten** verbonden met de KBO:
 - Federale Overheidsdienst **Informatie- en Communicatietechnologie (FEDICT)**;
 - Dienst voor de **Administratieve Vereenvoudiging (DAV)**;
 - Federale Overheidsdienst **Financiën (inzake BTW)**;
 - Federale Overheidsdienst **Justitie (de griffies van de Rechtbanken van Koophandel)**;
 - Federale Overheidsdienst **Sociale Zekerheid (in het bijzonder de RSZ)**.

Identificatie van de 'Rechtspersoon'

- **Identiteitsgegevens (KBO) :**
 - de naam, de benaming of de **firmanaam**;
 - de nauwkeurige aanduiding van de onderscheiden **adressen**, in voorkomend geval, van de **maatschappelijke zetel** van de onderneming en van de verschillende **vestigingseenheden** in België;
 - de **rechtsvorm**;
 - de **rechtstoestand**;
 - de **oprichting- en stopzettingdatum** van de onderneming of de vestigingseenheid;
 - de **identificatiegegevens van de oprichters, mandatarissen en lasthebbers** van de onderneming;

Identificatie van de 'Rechtspersoon'

- **Identiteitsgegevens (KBO) :**

- de door de onderneming uitgeoefende **economische activiteiten**;
- de overige basisidentificatiegegevens, die moeten verstrekt worden op het ogenblik van de oprichting van de rechtspersoon;
- de aanduiding van de **toelatingen en vergunningen** waarover de onderneming beschikt of de hoedanigheden waaronder deze gekend is bij de verschillende overheden, administraties en diensten;
- verwijzingen naar de **bij de griffies van de rechtbanken neergelegde stukken** van de rechtspersonen en naar de **jaarrekeningen en balansen neergelegd bij de Nationale Bank van België**.

Federale Overheidsdienst **Justitie**
Service public fédérale **Justice**

Identificatie van de 'Rechtspersoon'

- **Ondernemingsnummer (KBO) :**

- Bij inschrijving in de KBO krijgt **elke onderneming een nummer**.
- Het **gebruik** van dat ondernemingsnummer is **wettelijk verplicht**.
- Een onderneming moet haar ondernemingsnummer vermelden **bij elk contact met administratieve en rechterlijke overheden**.
- Handels- en ambachtsondernemingen moeten hun ondernemingsnummer vermelden **op uitgaande stukken, gebouwen en vervoermiddelen**.
- Net zoals in ons land een '**natuurlijk**' persoon kan geïdentificeerd worden op basis van zijn **rijksregisternummer (eventueel vreemdelingennummer)**, kan de identificatie van een '**rechts**'-persoon dus gebeuren op basis van zijn **uniek ondernemings- en/of vestigingsnummer**.

Identificatieproblemen bij financiële criminaliteit

• Internationaal aspect :

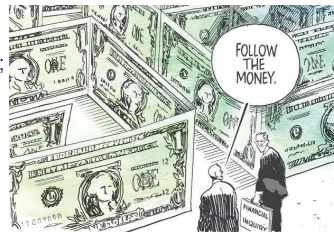
- Financiële criminaliteit = **ernstige en georganiseerde** economische, financiële, fiscale en sociale criminaliteit (**fraude**);
- Typisch kenmerk van ernstige en georganiseerde fraude is haar veelal **internationaal karakter**:
 - misbruik van het **vrij verkeer** van personen, goederen en diensten;
 - profiteren van de **globalisering** van de wereldhandel.
- **Hindernissen** voor financiële rechercheurs:
 - 'Word-wide-banking';
 - offshore-eilanden;
 - belastingparadijzen;
 - daders, medeplichtingen en/of strafbare handelingen (**deels**) in het **buitenland**.
- Bijkomende **problemen bij de identificatie** van criminelen en hun netwerken van soms schimmige firma's en bedrijven.

Identificatieproblemen bij financiële criminaliteit

• 'Follow the money' :

- 'Good practice' bij de aanpak van alle **profijtgerichte criminaliteit**, dus zeker ernstige en georganiseerde fraude;
- Opsporing illegale vermogensvoordelen met het 'inductief recherchemodel' met een **financiële transactie als vertrekpunt** voor het witwasonderzoek;
- Moeilijke identificatie van de daders en/of de onderliggende criminaliteit:
 - confrontatie met allerlei **rekeningnummers**;
 - **discretieplicht** financiële instellingen tot zelfs strafrechtelijk betoegeld **bankgeheim**;
 - identificatie rekeninghouders veelal in het **buitenland én rechtspersonen**;
 - 'Know your customer' (**KYC**) en 'Know the ultimate beneficial owner' (**UBO**).

Identificatieproblemen bij financiële criminaliteit

- **Samengevat; specifieke problemen!**
 - Inzake **identiteit**, **identificatie** en **verificatie** bij financiële criminaliteit;
- **Niet overtuigd?**
 - Zoek dan eens de **ware identiteit** van de 'natuurlijke persoon' die als **ultieme begunstigde** schuil gaat achter een **rekeningnummer** op naam van een 'Stiftung' of een 'Anstalt' in Liechtenstein;
 - Pluis misschien de **financiële transacties** eens uit met een 'Exempted Company' als **tussenpersoon** in Vanuatu.

Financiële criminaliteit en identiteit

Aparte moeilijkheden... maar ook mogelijkheden en oplossingen!

- Nationale 'Kruispuntbank van Ondernemingen' versus **internationale commerciële economische databank**;
- Fictieve maatschappelijke zetels, postbusadressen en de **rol van de wijkinspecteur**;
- **Centraal aanspreekpunt bankrekeningen (en –contracten)**;

Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO)

- Nationale 'Kruispuntbank van Ondernemingen' bevat quasi alle identificatiegegevens van **Belgische rechtspersonen**;
- Parameters voor **bevraging vrij beperkt** via 'Public Search' (bv. *vorige bestuurders*);
- Recherchebehoefte politie afgedekt door **betalende commerciële databank** met nationale ondernemingsinformatie (*EuroDB-Coface*)
- **Lacune** voor buitenlandse rechtspersonen (bv. *Liechtenstein, Vanuatu, ...*)

Internationale commerciële economische databank

- Internationale 'rogatoire commissie' :
 - slurpt **veel capaciteit** op;
 - **lang wachten** op resultaat;
 - soms **te beperkt antwoord** (wegens *gebrek aan kennis van het volledig dossier*);
- Beter zijn **eigen (initiële) opzoeken** in internationale commerciële economische databank;
- Indien 'rogatoire commissie' nog noodzakelijk, zal deze ineens **goed voorbereid, nauwkeuriger** en leveren zij een **beter resultaat** op;
- **Prijskaartje kan gedrukt worden** door intekening vanuit verschillende overheidsdiensten (*Financiën, Sociale Zekerheid, Justitie, Politie, ...*).

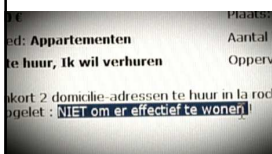
Fictieve maatschappelijke zetels, postbusadressen, ...

- In veel strafrechtelijke onderzoeken :
 - ondernemingen op **fictieve of postbusadressen**;
 - maatschappelijke **zetel bij nietsvermoedende particulieren**;
 - vennootschappen **zonder reëel maatschappelijk doel**;
 - bedrijven die hun **jaarrekening/balans niet neerleggen bij de NBB**; enz...
- Komt vooral voor bij **financiële misdrijven** :
 - faillissementsfraude;
 - georganiseerde BTW-fraude,
 - oplichtingen;
 - sociale fraude; enz...
- Dit **bemoeilijkt hun identificatie en vergemakkelijkt het plegen van misdrijven of het ontsnappen aan allerlei rechtsgevolgen**;

Rol van de (wijk)-inspecteur

- Waakzaam zijn voor de **correlatie** tussen financiële criminaliteit en identiteit :
 - niet enkel een opgave voor gespecialiseerde financiële rechercheurs;
 - belangrijke controle taak voor de **wijkinspecteur**, maar hij/zij niet alleen;
 - integrale en geïntegreerde benadering **met alle partners**.
- Sensibilisering voor de belangrijke rechtsgevolgen van foute inschrijvingen van ondernemingen met fictieve maatschappelijke zetels en postbusadressen;
- Effectieve en preventieve controle erop voorkomt fraude!

Rol van de wijkinspecteur

- In sommige gerechtelijke arrondissementen :
 - verwittigt de wijkinspecteur het **Openbaar Ministerie**;
 - ambtshalve of na melding van een gerechtsdeurwaarder;
 - met eenvoudige fiche of vereenvoudigde procedure;
 - het parket zal de onderneming **dagvaarden**.
- Deze procedure blijft tijdrovend en voorkomen is beter dan genezen :
 - **schraping na controle door de FOD Economie in KBO** van de maatschappelijke zetel bij nietsvermoedende burgers;
 - **'datamining'** naar inschrijvingen op onbebouwde percelen;
- De wijkinspecteur wordt hierdoor **ontlast**.

Fictieve maatschappelijke zetels, postbusadressen, ...

- Sinds de Programmawet van 23 december 2009 werd de opdracht van de Kruispuntbank van Ondernemingen **uitgebreid naar fraudebestrijding**;
- De werkgroep **'Slapende vennootschappen'** binnen het 'College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude' ontwierp hiervoor een lijst met **knipperlichten**;
- Ondernemingen waarop een aantal van deze knipperlichten van toepassing zijn, zullen in de toekomst **bijzondere aandacht** krijgen met een systeem van **'flagging'**;

Identificatie van rekeningen en hun houders

- Steun vanuit de centrale directie economische en financiële criminaliteit :
 - uitvoering van bankvorderingen op vraag van de magistratuur;
 - op verzoek van gedeconcentreerde politiediensten **groepszending per fax** naar bijna 200 bank- en verzekeringsinstellingen;
- Nadeel van de huidige methode :
 - tussenkomst van het centrale niveau in ondersteuning;
 - **arbeidsintensief**;
 - **responstijd** vanwege de financiële instellingen loopt sterk uiteen;
 - effectieve **blokkering** van het bankproduct kan **soms niet tijdig** gebeuren;
 - noodzakelijke **schending** van de privacy en het onderzoeksgeheim.

Identificatie van rekeningen en hun houders

- Naar aanleiding van de versoepeling van het 'bankgeheim' (*sic*);
- Oprichting van een 'Centraal aanspreekpunt' voor de
 - kenbaar maken van de **identiteit van de cliënten** en de nummers van hun rekeningen en contracten;
 - door iedere **bank- wissel-, krediet- en spaarinstelling**;
- Regeerakkoord voorziet in de bijkomende verplichte melding (*door particulieren*) van **buitenlandse bankrekeningen** aan dit meldpunt;
- Zo snel mogelijk de toegang uitbreiden naar andere overheidsdiensten: justitie, **politie**, Cel voor Financiële Informatieverwerking (*CFI*), Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (*COIV*), ...

Identificatie van rekeningen en hun houders

- Buitgericht recherchemodel :
 - zo snel mogelijk **achterhalen van bankrekeningen** én contracten + **identificeren van rekeninghouders** (*natuurlijke en/of rechtspersonen*);
 - noodzaak tot **snelle inbeslagname** van illegale vermogensvoordelen;
- Voordeel van de nieuwe methode :
 - de rekeninginformatie is 'ineens' beschikbaar;
 - 'blokkering' van de rekening kan onmiddellijk volgen;
 - verdachten worden niet verontrust:
 - risico op wegmaking wordt ingeperkt;
 - onderzoeksgeheim blijft gevrijwaard alsook het beginsel van onschuld;
 - meer waarborgen voor de privacy van verdachten.

Financiële criminaliteit en identiteit

- **Combinatie** die frauderechercheurs opzadelt met **specifieke problemen** :
 - identificatie **rechtspersonen**;
 - **internationale context** van ernstige en georganiseerde fraude;
- Fraude is daarom minder tastbaar, zichtbaar en dus **moeilijker identificeerbaar**;

Financiële criminaliteit en identiteit

- Daarom een **geïntegreerde aanpak** binnen de directie economische en financiële criminaliteit.
- Specifieke problemen inzake 'Financiële criminaliteit en identiteit' zet ons aan tot een voortdurend streven naar **specifieke oplossingen** hiervoor.
- '**Meerwaarde biedend**' is dan ook 1 van de kenmerken van de **identiteit** van de Federale Gerechtelijke politie!

